



Araştırma Makalesi / Research Article

KÖTÜLÜĞÜN SIRADANLIĞI VE SOSYAL MEDYA: TWİTTER'DA SURIYELİ MÜLTECİLER ÖRNEĞİ*

Ayşe ALDEMİR¹

Öz

Yeni iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler ve hayatın bütün alanlarına hâkim olan dijitalleşme, toplumsal ve bireysel anlamda pek çok dönüşümü beraberinde getirmiştir. Bu dönüşüm, zaman- mekân algısında değişim, kimlik, gerçeklik gibi konuları kapsamakla birlikte, insani bir eylem olarak kötülüğün var olma biçimlerini ve etki alanlarını da içine almaktadır. Kötülük, günümüzde dijital ortamın sahip olduğu özellikler dolayısıyla daha kolay bir biçimde, daha geniş bir kitleye, etkili bir biçimde ulaşabilmektedir. Kötülüğü anlama sorunsalına kendini adanmış bir teorisyen ve yurtsuzluğu deneyimlemiş birisi olarak Hannah Arendt'in düşüncelerinin, sosyal medyada var olan kötülüğü anlamada yol gösterici olacağı düşünülmüştür. Arendt'in düşüncesizlik ve yargı yetisinin kaybıyla ilişkilendirdiği "kötülüğün sıradanlığı" kavramı bağlamında, sosyal medyada kötülüğü sorgulamaya açmak, bu çalışmanın temel amacıdır. Bu amaç doğrultusunda, "Suriyeli mültecilere yönelik sosyal medyada nefret söylemi gibi söylem türlerini, kötülüğün sıradanlığı ile ilişkilendirmek mümkün müdür?", "Sosyal medya özellikleri bağlamında, kötülüğün dolaşıma girmesinde etkin midir?" soruları sorulmuştur. Sosyal medyaya yönelik eleştirel bir yaklaşımı esas alan çalışmada kötülük, nefret söylemi, ötekileştirme ve otoriteryen kişilik çerçevesinde, Twitter'da Suriyeli mülteciler örneği üzerinden, eleştirel söylem analizi yöntemiyle ortaya konulmaya çalışılmıştır. İncelenen söylem analizlerinden hareketle, sosyal medyada kötülük deneyimlerinin, Arendt'in kavramlarıyla sıradan, basit ve yüzeysel olduğu; sosyal medyanın kötülüğün yayılımına elverişli bir ortam sağladığı, kötülüğü yaygınlaştırarak giderek normalleştirdiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kötülüğün Sıradanlığı, Hannah Arendt, Twitter, Düşünme Yoksunluğu, Suriyeli Mülteciler

THE BANALITY OF EVIL AND SOCIAL MEDIA: THE CASE OF SYRIAN REFUGEES ON TWITTER

Abstract

Developments in communication technologies and digitalization dominating all areas of life brought the co-existence of transformations in social and individual sense. This involves change in time-space, identity and reality perception, existence of evil as a human action, and its influence areas. Due to digital environment's qualities, evil can reach a wider mass effectively and easily. The thoughts of Hannah Arendt, a theoretician dedicated to the problem of understanding evil, were considered guiding in understanding evil on social media. This study aims to bring evil on social media to question in terms of the "banality of evil" associated with absence of thinking and loss of judgement capacity. Questions "Is it possible to associate discourse types like hate speech towards Syrian refugees on social media with the banality of evil?" and "Is it effective in evil's circulation regarding social media features?" were asked. With a critical approach, evil was presented within hate speech, marginalization and authoritarian personality using critical discourse analysis with Syrian refugee Twitter examples. Based on discourse analysis, it can be stated experiences of evil on social media are ordinary, simple and superficial in Arendt's terms; social media provides a convenient environment to spread and normalize evil by popularizing it.

Keywords: The Banality of Evil, Hannah Arendt, Twitter, Absence of Thinking, Syrian Refugees

* Bu çalışma, Doç Dr. Göksel Aymaz danışmanlığında, Ayşe Aldemir tarafından hazırlanan, "Kötülüğün Sıradanlığı Bağlamında Sosyal Medya: Twitter'da Suriyeli Mülteciler Örneği" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul, ORCID:0000-0003-3045-6917, aldmrayse@gmail.com.

Başvuru Tarihi (Received): 19.05.2020 **Kabul Tarihi** (Accepted): 16.10.2020

Giriş

İnsanlık tarihini, iyilikten ziyade, “kötülüğün tarihi” olarak okumak mümkündür. İlk insanla birlikte var olan kötülük, dinlerin olduğu kadar felsefenin de temel problemlerinden biri olmuştur. Çağının felaketlerine tanıklık etmiş bir düşünür Hannah Arendt de bir olgu olarak kötülüğü anlamaya odaklanmış ve bu doğrultuda “kötülüğün sıradanlığı” kavramını geliştirmiştir. Kavram, Arendt’in 1961’de New Yorker adına Adolf Eichmann davasını izlemek üzere Kudüs’e gitmesi ve dava sürecini yakından takip etmesiyle birlikte, Eichmann’ın “düşüncesizlik” içindeki durumuna işaret etmek için kullandığı bir ifadedir. Arendt, kötülüğün şeytani değil sıradan olduğunu vurgulayarak; kötülüğün sıradanlığını, düşüncesizlik ve yargı yetisinin kaybıyla ilişkilendirmiştir.

İletişim teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler ve bu gelişmelerin toplumsal anlamda yarattığı dönüşümlerle birlikte, kötülüğün kendini gösterme ve var olma biçimlerinde de dönüşümler yaşanmıştır. Teknolojinin kötülük deneyimlerinin gerçekleşmesinde aracı rol edinimi, kötülük ekseninde iletişim kanallarını konuşmayı mümkün hâle getirmektedir. Kültür kuramcısı Han, kötülüğün bir parçası olarak şiddetin, değişen toplumsal koşullara göre form değiştirdiğini, şiddetin günümüzde sistemin içine sinmiş ve anonimleşmiş bir kimliğe büründüğünü belirtir (Han, 2017: 9). Olumluluk ve olumsuzluk şiddetinden söz eden Han, aşırı iletişim çağına özgü bir olgu olarak olumluluk şiddetinin, olumsuz şiddete göre çok daha yıkıcı ve görünmez olduğunu vurgular. Aşırı iletişim, aşırı haber, dilin spamlaşması, “azmanlaşmış bir dil, iletişim ve haber kütlesi” olumluluk şiddetinin formlarıdır (Han, 2017: 10). Han’ın sözünü ettiği bu şiddet biçimi, günümüzde özellikle sosyal medya bağlamında tartışılan olgulara karşılık gelmekte, nefret ve öteki söylemi gibi olumsuz söylem türlerini de beslemektedir.

Yeni medya, etkileşimsellik, multimedya biçimselliği, hipermetinsellik gibi özellikleriyle çok fazla enformasyonu anında aktarma ve geri bildirim sağlama özelliğine sahiptir (Binark, 2007: 21-44). Yeni medyanın bir parçası olarak sosyal medya, kullanıcıların birbiriyle paylaştığı video, metin, fotoğraf gibi birçok paylaşımın sosyalleşmeyi sağlamaktadır. Erişilebilirlik, geri bildirim, ifade özgürlüğü, düşük maliyet gibi avantajları nedeniyle sosyal medyaya olumlu yaklaşmaktadır. Ancak sosyal ağda kontrol mekanizmalarının işlerliğinin zayıflığı, sorumluluk bilincinden uzak kullanıcı içeriklerinin dolaşıma girmesi gibi nedenlerden dolayı yapılan çalışmalarla sosyal medyanın olumsuz taraflarına da dikkat çekilmektedir. Pettman, *Sonsuz dikkat dağınıklığı* kitabında, internetin yaygınlığına ve gücüne karşın, “her yeni teknolojinin yeni bir McLuhan, yeni bir Tofler, yeni bir Postman” getirerek, yeni sistemin benimsenmesiyle karşılaşılacak tehlikelere karşı uyarıcı bir rol üstlenen teorisyenlerin var olacağını belirtir (Pettman, 2017: 17).

Küresel sermayenin tüketim odaklı olması, insani ilişkileri dönüşüme uğratmakta, insanın insana bakışı ötekileştirme, nefret söylemi, faşist eğilim gibi kötülükler üzerinden şekillenmektedir. İletişim teknolojilerinde yaşanan değişiklikler ve sosyal medyanın yükselişi, kötülüğün farklı biçimlerde kendine yaşam alanı bulma olgularını beslemekte, sosyal medya aracılığıyla modern özne, kendinden farklı olana (ötekine) karşı geliştirdiği nefret duygusunu, ağda özgürce ortaya koyabilmektedir.

Bu çalışmayla amaçlanan, sosyal medyada yaygın bir biçimde karşılığını bulan nefret söylemi, öteki söylemi gibi kötülük durumlarını, Arendt’in “kötülüğün sıradanlığı” kavramı bağlamında açıklamanın imkânını sorgulamaya açmaktır. Bu bağlamda çalışmanın amacıyla ilintili olarak araştırmada bazı sorular sorulmuştur: Suriyeli mültecilere yönelik sosyal medyada nefret ve öteki söylemi gibi söylemlerle kendini ortaya koyan kötülük durumlarını “kötülüğün sıradanlığı” ile ilişkilendirmek mümkün müdür? Sosyal ağda kullanıcıların nefret söylemi üretimi, düşünce yoksunluğu ve yargı yetisinin kaybıyla açıklanabilir mi? Sosyal medyanın sahip olduğu

özellikler, kötülük durumlarının ortaya çıkmasında etkili olabilir mi? Suriyeli mültecilere yönelik, nefretin, aşağılamanın ve öteki olarak kategorize etmenin olası sebepleri neler olabilir?

Çalışmada, Teun v. Dijk’in eleştirel söylem analizi disiplini aracılığıyla, diğer ağlara göre popüler bir mecra olan Twitter’da Suriyeli mültecilere yönelik nefret, öteki söylemi ve otoriteryen kişilik çerçevesinde analiz yapılmıştır. Bu yöntemin tercih edilmesinde, örtük dilsel yapılarla ulaşma ve kullanılan dil-bağlamın analiz edilmesi gibi nedenler etkili olmuştur. Van Dijk’in önerdiği söylem analizi modeli, söylem içindeki iktidar, egemenlik, ideoloji ilişkilerini dilsel yapılar aracılığıyla incelemeyi esas almaktadır. Söylem içindeki imge, tonlama, metaforlar gibi anlama dair pek çok unsur ideolojinin söylemi şekillendirmesinde öne çıkar (van Dijk, 2003). Van Dijk, “ideolojik kare” adını verdiği kavramsal araçla biz’e dair olanın olumlu, onlar olarak yabancı’nın ise olumsuz özelliklerle refere edildiğini belirtir (Richardson, 2007).

Çalışmada Twitter’da arama sekmesine, “Suriyeliler, Suriyeli mülteciler” anahtar sözcükleri ve “ülkemesuriyeliistemiyorum, Suriyelilersınırdışıedilsin” anahtar hashtag’leri yazılarak veri toplanmıştır. Taramada herkese açık ve etkileşimi yüksek hesaplar dikkate alınmıştır. Söylem analizi için 1 Temmuz 2016-20 Şubat 2018 tarih aralıkları esas alınmıştır. Bu tarih aralıklarının esas alınmasında söz konusu dönem içerisinde Suriyelilere vatandaşlık haberlerinin medyada yer alması ve o tarihlerde uygulanan sınır ötesi harekâtlar belirleyici olmuştur. Bu bağlamda, “Suriyeli mülteciler” olgusu dahilinde Twitter’da, paylaşılan kullanıcı içeriklerinden örnek grup olarak basit rastlantısal örneklem yöntemiyle üç adet örnek olay, söylem analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Sosyal medyada kötülük durumlarının, kötülüğün sıradanlığı kavramı ile açıklanabileceği, kötülüğün temelinde düşünme yoksunluğu ve yargı yetisinin kaybıyla ilişkili olduğu çalışmanın sonuçlarındandır.

1. Kötülüğün Sıradanlığı ve Düşünme Yoksunluğu

Arendt, 1961-62 yıllarında New Yorker dergisi adına, Yahudilere uygulanan soykırımın lojistik yönetiminden sorumlu olan Adolf Eichmann’ın Kudüs’te yargılanması sürecini takip eder. Duruşmayla ilgili elindeki materyal ve notlardan hareketle başlangıçta sadece makale yazmayı planlayan Arendt’in öngörülerinin aksine, çalışma daha da uzamaya başlar. Arendt, kendisinin de ifade ettiği üzere, “tuhaf bir coşkuyla” duruşma hakkında kitap yazmaya başlar (Young-Bruehl, 2012: 520). Kitap 1963’te, Kötülüğün sıradanlığı: Adolf Eichmann Kudüs’te, başlığıyla yayımlanır.

Arendt’in bir olguyu betimlemek amacıyla tercih ettiği “kötülüğün sıradanlığı”, Seyla Benhabip’in (Benhabip, 2006) “terminolojik bir talihsizlik” olarak nitelendirmesini haklı kılacak ölçüde, büyük tartışmaları beraberinde getirmiştir. Arendt, Yahudi halkının yazgısıyla duygusal bir bağ hissetmediği, Siyonizm karşıtlığı ve kitapta Eichmann’ı “kurbanlardan daha temiz” çıkardığı gibi ithamlara maruz kalmıştır (Young-Bruehl, 2012: 527). Arendt’in kötülüğü anlama çabası, bazıları tarafından bizatihi kendisinin kötülüğü sıradanlaştırdığı, hatta onu inkâr ettiği biçiminde yorumlanmıştır (Kristeva, 2012: 191). Arendt, tartışmalar boyunca daha çok sessiz kalmayı tercih etmiş, yıllar sonra yazdığı *Thinking and Moral Considerations: A Lecture* isimli makalesinde, kötülüğün sıradanlığı kavramıyla bir teori üretmediğini, var olan olgusal bir durumu açıklık getirmek istediğini belirterek, kötülüğün sıradan ve anlaşılır olduğunu belirtir (Arendt, 1971: 417).

Arendt, Eichmann’ın dava sürecinde, kocasına yazdığı mektupta, duruşmanın uzamasının onda yarattığı sıkıntıyı “tüm olanlar iğrençlik derecesinde olağan, bayağı ve değersiz” sözleriyle açıklar (Young-Bruehl, 2012: 514). Eichmann’ın avukatı, “Sanık Tanrıya karşı suçluluk duyuyor, hukuka karşı değil” sözleriyle Eichmann’ı savunarak, onun Nazi hukuk sistemine göre yanlış bir eylemde bulunmadığı, yalnızca itaat etmek zorunda olduğu emirleri yerine getirdiğini söyler. Eichmann da cinayet suçlamalarının asılsız olduğunu, Yahudilerin öldürülmesiyle hiçbir ilgisinin bulunmadığını, ancak katliama “yardım ve yataklıkla” suçlanabileceğini ileri sürer

(Arendt, 2012: 32). Kant'ın ödev ahlâkına uygun bir yaşam sürdüğünü ve "Nihâi Çözümü" (Ölüm emri) uygulamakla görevlendirildiği andan itibaren Kant'ın ilkelerini bıraktığını, çünkü artık "kendi fiillerinin efendisi" olmadığını ve "hiçbir şeyi değiştiremeyeceğini" mahkemede söyler (Arendt, 2012: 143). Soykırım suçundan yargılanan bir kimsenin, kendisini yalnızca Tanrıya karşı suçlu hissetmesi, sadece görevini yaptığı şeklinde sıradan bir dille konuşması, Arendt'i şaşırtır.

Arendt, Eichmann'ı "Klişe olmayan tek bir cümle dahi kurmaktan aciz" biri şeklinde niteler (Arendt, 2012: 48). Eichmann'da gözlemlenecek tek şeyin, onun erdem olarak gördüğü kör bir itaat duygusu ve onu en büyük suçlu haline getirenin aptallığı değil, "saf düşüncesizliği" olduğunu belirtir (Arendt, 1981: 4). Arendt, Eichmann'ın içinde bulunduğu düşünme yoksunluğu ile yargı yetisinin kaybının, kötülüğün sıradanlığı'nı mümkün hâle getiren nedenler olarak görür. Kötülüğün derinlikli bir yapısı olmadığını düşünen Arendt, konuşması boyunca klişelere teslim olan Eichmann'ın "başkalarının bakış açısına göre düşünme konusundaki yetersizliği"yle karşı karşıya kalır (Kristeva, 2012: 196).

Arendt'e göre, Eichmann ve onun gibiler öldürme içgüdüsüne bile sahip olmayan, iyi istenci yetersiz olan sıradan insanlardır. Arendt, Eichmann'ın cani olmasının imkânsız olduğunu, onu emirlere itaat etmeye yönelten güdünün terfi isteği olduğunu belirtir (Arendt, 2012: 292). *Kötülüğün Sıradanlığı* kitabında, "Gerçeklikten bu kadar uzak ve bu kadar fikirsiz olmak, belki de insanın bünyesinde bulunan şeytani içgüdülerin vereceği zarardan daha büyük bir yıkıma yol açabilir" diyen Arendt, kötü niyetli olmayan, sıradan birinin de büyük kötülükler yapabileceğine işaret eder (Arendt, 2012: 292). Arendt, Augustinus gibi kötülüğün esas sorumlusunun ve sebebinin Tanrı değil, insanın kendisine verilen özgür istenci kötüye kullanması olduğunu düşünür (Çelik, 2014: 175).

Arendt'in, Eichmann'ı canavar ya da şeytani varlık olarak görmemesi, bazı Yahudiler tarafından onun yanlış değerlendirilmesine yol açmıştır. Arendt, "sıradanlık" kavramıyla aslında daha büyük bir olguya işaret etmektedir, insanın içinde kötü duygular olmadan da terfi gibi sıradan sebeplerle büyük suçlar işleyebileceğine dikkat çeker. Burada asıl dehşet verici olan kötülüğün sıradan bir insan tarafından yapılmış olmasıdır. Arendt, Eichmann'ın düşüncesizliğini, "Eichmann sadece, gündelik dilde söyleyecek olursak, ne yaptığını hiç fark etmemiştir" cümlesiyle ifade eder (Arendt, 2012: 292).

Arendt, *Kötülüğün sıradanlığı* kitabında, Eichmann'ın savunma sırasında aynı sözleri klişe haline gelinceye kadar tekrar etmesini, başkalarının bakış açısına göre düşünme yetersizliğiyle yakından ilişkili olarak açıklanabileceğini belirtir (Arendt, 2012: 59). Eichmann, kendini başkalarının yerine koyma yetisinden yoksun olduğundan, yalnızca kendi kariyerine odaklanmış ve kendisinin dışına çıkamamıştır. Arendt'in kavramıyla Eichmann "genişletilmiş zihne" sahip olmadığı yani düşüncelerini başkalarının bakış açılarına içine alacak kadar genişletmekten yoksun olduğundan, çıkar kaygılarıyla hareket etmiş, düşünce yetisini geliştiremediğinden kötülükte bulunmuştur (Berktaş, 2012: 70). Arendt, Eichmann'ın ölüm anında bile, "Baylar, kısa bir süre sonra tekrar görüşeceğiz. Bütün insanların kaderi bu. Çok yaşa Almanya..." türünden klişe cümlelerle bir tür sevinç duyduğunu, hafızasının bu cenazenin kendisine ait olduğunu unuttuğunu söyler. Eichmann'ın bu tuhaf coşkulu hali, Arendt'e göre, "fikre ve zikre direnen kötülüğün sıradanlığını" özetler (Arendt, 2012: 258).

Arendt, kötülük ile düşünce arasındaki ilişkiyi, kendisini en çok eleştirenlerden biri olan Scholem'e yazdığı mektupta şöyle dile getirir:

Aslında şimdi, kötülüğün asla 'radikal' olmadığını, sadece aşırı olduğunu ve ne derinliğinin ne de herhangi bir şeytani boyutunun bulunduğunu düşünüyorum. Bir mantar gibi yüzeye yayıldığından fazlasıyla büyüyüp tüm dünyayı mahvedebilir. Söylediğim gibi, 'düşünceye meydan okur', çünkü düşünce bir derinliğe

ulaşmaya, köklere inmeye çalışır ve kötülüğü dert edindiği an, ortada hiçbir şey olmadığı için hüsrana uğrar. Kötülüğün ‘sıradanlığı’ budur işte. (Akt. Bernstein, 2010: 271)

Nazi rejimiyle ortaklık içinde olmayanlar, vicdanları otomatikleşmeyen kişiler oldukları için cinayet işlemeyi reddetmişlerdir. Bu emre iştirak etmiş olsalardı, bir katille (kendileriyle) yaşamayı istemiş olacaktı. Arendt’e göre bu kişilerin böyle bir kararı alabilmelerinin ön koşulu ne gelişmiş bir zekâ ne de yetkin bir ahlâk anlayışıdır; Sokrates ve Platon’dan beri “düşünme” olarak adlandırılan etkinliktir (Arendt, 2018: 44). Arendt, düşünmeyi, bireyin “kendisiyle sessiz bir diyalog içine girme yatkınlığı” olarak tanımlar (Arendt, 2018: 44). Eichmann gibi olanlarsa, kendi dar kalıpları içinde klişelere gömülmüş, derinlikli düşünemeyen ve kötülüğü canı olduklarından dolayı değil, sıradan ve yüzeysel oldukları için yapabilen insanlardır.

Düşünme yetisi, ortak bir dünya düşüncesiyle, başkalarıyla ilişki içinde gelişen bir yetidir. Arendt, burada filozoflara özgü bir düşünme edimini kastetmez, öyle olsaydı eğer, Heidegger Yahudi soykırımı konusunda çok daha farklı bir tepki gösterebilirdi. Düşünme yetisi, yargılama yetisiyle ilişkilidir ve bu yeti yargılama yetisini geliştirir. Arendt, yargı yetisini yani iyi ile kötüyü birbirinden ayırt etmeyi, vicdan ve ahlâk ile temellendirmez, ona göre bu yeti insanlarla bir arada yaşamakla gelişen bir yetidir. İnsanın yaşamını yargılayan, onunla kamusal alanda etkileşime girmiş, “seyirci” olarak başkalarıdır. Sahne olarak kamusal alan, “zihinsel yargılama” aracılığıyla insan eylemelerinin anlamlandırıldığı mekândır (Berktay, 2012: 66-67). İnsanların bir arada yaşamasını sağlayan bir alan olarak kamusal alanın çöküşü, yargı yetisinin körelmesine neden olur. Kamusal alan karardığında, çıkarlar ön plana çıkar. Nitekim Eichmann’ın itaat duygusunun temelinde de kişisel çıkarlar söz konusu olmuştur.

Düşünen insan, eylem ve düşünmeyi birleştirerek politikanın alanına dahil olur. Yargı yetisi, düşünme ve eyleme yetisini bir araya getirebilir. Yargı, politik bir yetidir; başkalarının varlığını gerektirir. Düşünceyi görünür hale getiren yargı yetisidir. Yargı, bireysel çıkarlardan arınmalı ve ortak duyuya (sense communis) hitap etmelidir. Ortak duyunun azalması ya da yokluğu, ortak dünyaya ve ortak meselelere olan ilgiyi de ortadan kaldırarak, bireyin “dünyaya yabancılaşmasını” beraberinde getirir (Arendt, 2013: 304).

Kötülüğün sıradanlığını mümkün hale getiren düşünce yoksunluğu ve yargı yetisinin kaybıdır ama en temelde insanların bir arada yaşama imkânının ortadan kalkmasıyla ilgili bir sorundur. Bu nedenle Arendt’e göre yapılması gereken, bir arada, iyi yaşamının koşullarının araştırılmasıdır (Toker, 2006). İnsan diğerine, kendini onun yerine koyacak biçimde davranmalıdır. Bu nedenle politik etiğin en önemli kavramı, birlikte yaşama içinde benimle ilişkide bulunan öteki’dir. Kamusal alana önem veren Arendt, bireyin ancak başkalarıyla birlikte etkileşim içinde, eylemde bulunarak özgürleşeceğine inanır.

2. Sosyal Ağ ve Kötülük

Teknolojik gelişmeler, bireyin yaşamında pek çok kolaylığı beraberinde getirmekle birlikte, beraberinde insanın kendi olma süreciyle ilgili olumsuz deneyimlere de kapı aralayabilmektedir. Teknolojik araçların getirdiği özgürlük duygusu ve özneyi belirlemesine karşılık, teknolojik aracın ortadan kaldırılmasıyla birlikte, geriye özneye dair pek de bir şeyin kalmadığı bir durumla karşı karşıya bulunmaktayız (Gülenç, 2015: 168). Özne doğaya tahakküm kurmakla birlikte, teknoloji de bireyin kendisini nesneleşme ile yüzleştirmektedir. McLuhan’ın (1964), “Araç mesajdır” sözüne atıfla, mesajdan çok, mesajın iletildiği aracın bireyin düşünce yapısını değiştirdiği söylenebilir.

İletişim teknolojilerindeki gelişmelerle, geleneksel medyadaki tek yönlü bilgi aktarıcısının işlevinin dönüşüme uğradığı, bilgi üretimine artık yeni medya araçlarını kullananların da dahil

olmasıyla bilginin demokratikleşeceği, internet teknolojilerinin “bilgili, etkileşimli ve hoşgörülü dünya vatandaşları topluluğu” yaratacağı yönünde 1990’lardan itibaren bir fikir birliğinden söz edilebilir (Curran, 2012: 8). İnternetin özelde sosyal ağların sıradan insanların birbirleriyle iletişim kurmalarına daha fazla fırsat sunması, geleneksel medyaya göre devlet sansürüne daha az tabi olması, bu ortamda özgür ve küresel bir söylemin imkânı gibi gerekçelerle yeni medya hakkında iyimser görüşlerde bulunulmuştur. Nitekim yeni medyanın geleneksel medyanın tek yönlü işlevini kıracağı düşüncesiyle, yeni medya, alternatif medya olarak adlandırılmıştır. Ancak ne var ki, bilginin demokratikleşmesi gibi iyicil bir varsayımın ardında iktidar ilişkilerinin yeni medya üzerinden de üretilebileceği göz ardı edilmiştir. Curran, dünyanın zengin bölgelerinin fakir olan bölgelerine göre daha fazla internet erişimine sahip olması, erişim dilinin İngilizce olması, ırkçı web sitelerinin çoğalması, internetin demokratikleşmeyi esas alan kitleler kadar demokratikleşmeyi hedef alanlarca da özgürce kullanılması, devletlerin internet erişimi yasağı koyabilmesi gibi nedenlerden dolayı internet hakkında iyimser düşüncelere katılmanın mümkün olmayacağını belirtir (Curran, 2012: 9-10). Curran ayrıca, internetin var olan nefret duygusunu açığa çıkarabileceği, yanlış anlaşılmalara meydan verebileceği ve düşmanlığı sürekli hâle getirebileceğini de ekler (Curran, 2012, s.10). Morozov da *The net dellusion* kitabında, yeni medyanın özgürlük ve demokrasi getireceği vurgusunun “siberütopyacılık” olduğunu söyler (Morozov, 2011: 116). Morozov, kendisiyle yapılan bir söyleşide, siberütopyacılık kavramıyla, “internetin sadece özgürleştiren bir doğası olduğuna dair naif inanç ve risklerini görmeye direnme”yi kastettiğini belirterek, internetin doğasında oyunbozanlık olduğunu, sosyal medyanın demokrasiden çok diktatörlere yaradığını ifade eder (Başaran, 2011).

Yirminci yüzyılın sonlarına doğru, yeni medya olarak adlandırılan yeni iletişim kanallarının varlığı, bu mecraya yönelik olumlu ve eleştirel yaklaşımları beraberinde getirmiştir. Yeni medyanın çoklu ortam, etkimleşimsellik ve interaktif olma gibi özelliklerinden hareketle olumlu yaklaşımlar, bu mecraanın yeni bir tür kamusal alan yaratma potansiyeline sahip olduğu, yeni medyanın geleneksel medyaya göre daha demokratik ve katılımcı bir iletişim sağladığı yönünde bir bakış açısı geliştirirken; eleştirel yaklaşımlar teşhir ve dikizlemenin bu mecraada sıradanlaştırılarak, panoptik bir toplumun yaratılması, kapitalizmin biçim değiştirerek dijital bir hale gelmesi, dijital aktivizmin slaktivizme yol açması gibi sebeplerle yeni medyaya olumsuz yaklaşımlardır. Sosyal medya kullanıcıları açısından büyük imkânlar taşıyan oldukça çekici bir mecra olsa da ortamın içinde bulundurduğu bazı dezavantajlar mecraya kuşkuyla yaklaşılmasına neden olmaktadır. Kuramcı Lovink, sosyal medyayı “bizi bir şey, herhangi bir şey söylemeye iten, konuşma ve müdahalenin mütakabiliyet alanları” olarak, pasif duruşa izin vermeyen, bireyde bağımlılık yapan bir mecra olarak değerlendirir. (Lovink, 2017: 40-46). Pettman ise sosyal medyanın bağımlılık yaratmasının temelinde, “kitlelerin yeni afyonu” olduğu görüşünü ileri sürer. Tıpkı afyon gibi sosyal medya da bireylerin ağrısını giderir (Pettman, 2017: 10).

Geleneksel medya ile karşılaştırıldığında, geleneksel medyada denetimin ve yaptırımın işlerliğine karşın, sosyal medyada anonim kimliklerin sorumsuz içerikleri ve denetimsizlik bu mecrayı daha da sorunlu ve karmaşık hâle getirmektedir. Sosyal medyanın anonim kimlikler üzerinden kurgu ve dezenformasyona olanak tanınması ve enformasyonun büyük hızla yayılımı bu mecrayı kompleks süreçler içine sokmaktadır. Sosyal ağların potansiyelleri ve toplumda yol açtığı dönüşümlerle birlikte belki de esas sorulması gereken, Lovink’in de belirttiği üzere, “gerçeküstü gerçeklikle nasıl baş edilebileceği”dir (Lovink, 2017: 57). Söz konusu “kötülük” olduğunda özellikle, bu soru daha bir anlam kazanmaktadır.

Çalışmada kötülükle ilgisi ekseninde ele alınan nefret ve öteki söylemi gibi kötülük durumları açısından sosyal ağlar irdelenecek olunursa, bu mecraanın olumsuz söylem türleri için oldukça elverişli olduğu görülmektedir. Anonim kimlikle paylaşımında bulunmanın getirdiği özgürlük duygusuyla, kullanıcı herhangi bir etik kaygı duymadan, kendinden olmayanı ötekileştirme,

olumsuzlama, dehümanize etme yoluna gidebilmektedir. Biz/onlar ayrımı, en dikkat çekici biçimde nefret ve öteki söylemlerinde ortaya çıkmaktadır. Hâkim kültürün dışında kalan ve biz’e benzemeyen, “öteki/yabancı” biçiminde kodlanmaktadır. Kendini tanımlayabilme, bir öteki yaratma ihtiyacıyla ortaya çıkarken, bu kodlama sürecinden dil ve üslup da etkilenmektedir (van Dijk, 2003: 22). Öteki’ne karşı duyulan olumsuz duygular, nefret söylemi gibi sert, aşağılayıcı, olumsuzlayıcı söylemlere eşlik etmektedir. Sosyal medya üzerine yapılan çalışmalar, bu ortamlarda (Dirini, 2010) “nefret söyleminin yaşam bulabildiği, kolaylıkla yeniden üretilip dolaşıma sokulabildiğini” özellikle Facebook ve Twitter’in nefret söylemini yaymak amacıyla yoğun olarak kullanıldığını, nefret söyleminin burada doğal karşılanmasıyla nefret suçlarına temel teşkil ettiğini ortaya koymaktadır (Binark ve Çomu 2012). Yeni medyanın sahip olduğu özellikler gereği, farklı düşüncelere sahip insanlar arasında, “kültür, ahlak ve hukuk kurallarını aşındıran bir söylem ve ötekileştirme yarattığı”, bireyin kendini tanımlamak adına “öteki”ne duyduğu ihtiyacı kıskırttığı, olumsuz söylemlerin ideolojik bir yöne doğru savrulduğu söylenebilir (Yanık, 2017: 380).

Yüz yüzelikten yoksunluğun söz konusu olduğu bir mecra olarak Twitter, bireyin bir başkasının sözünü duymasını olanaksız bir hâle getirebilmektedir. Sosyal medya Arendt’in deyiimiyle tam da yüzeyselliğin, sıradanlığın mekânı gibidir; burada düşünmenin derinliğine imkân tanınması, bireyin kendisiyle sessiz bir diyalog içine girmesi oldukça güçtür. Aksine birey burada “sonsuz dikkat dağınkılığı” içinde, sonsuz bir akışkanlık içinde yüzüyor gibidir. Bu akış bireyde düşünme yoksunluğuna ve bununla birlikte düşüncesizlik içinde paylaşımlar yapmaya yönlendirebilmektedir. Twitter’da yüz yüzelikten yoksunluk ve anonim kimlikler belli bir kişi veya grubu hedef alarak linç yoluyla aşağılama ve olumsuzlamayı da mümkün hâle getirmektedir. Kullanıcı, linç edimine karşılık veren ve kendisiyle tartışan kullanıcıları, “engelleme” imkânına sahiptir. Çevrimiçi ortamda bireylerarası etkileşim, kısa, yüzeysel ve gözden çıkarılabilir (Bauman, 2014: 20).

Twitter’da yüz yüze bir iletişimin yokluğu ve anonim kimlikle var olmanın imkânı, bireyin Arendt’in kastettiği anlamda bir kamusal alanda bulunma deneyimini de ortadan kaldırmaktadır. Arendt, kamusal alanı masa etrafında oturan insanlar arasındaki birliktelik üzerinden değerlendirir (Arendt, 2013: 95). Ancak Twitter’da masa etrafında oturan insanların birbirlerini dinlemelerinden ziyade, aynı anda kelimelerin buhar olup uçtuğu ve “dinleme” ediminin olanaksızlığına tanık oluruz. Dolayısıyla çevrimiçi akış, bireyin bir an durup düşünmesine pek olanak tanımaz. Bauman, bireyin çevrimiçi ortamda, “tek başınalık şansını yitirdiğini” ve ancak yalnızlık içinde “düşünerek yaratacağını söylerken” haklıdır (Bauman, 2014: 14). Öyleyse aracın, bireyi etkilediği, söz, düşünce ve eylemde bulunma yönünde olumsuz dönüşümler yarattığı söylenebilir. Ancak belirtilmelidir ki bu çalışmada, sosyal medya tek başına kötülüğün ortaya çıkmasından sorumlu tutulmamakta, bireyde var olan kötülüğün açığa çıkmasında ağların aktif rol oynadığı vurgusu yapılmaktadır.

3. Suriyeli Mülteciler Krizi

2011’de Suriye’de iç savaşın başlamasıyla birlikte, Türkiye Suriyeli mültecileri “misafir” olarak kabul etmiş ve milyonları bulan mülteci dalgası sonunda onlara “geçici koruma statüsü” tanımıştır. 2019’da savaşın hâlâ bitmemiş oluşu, Suriyelilerin ülkelerine dönme ihtimallerinin belirsizliği ve mülteci dalgasının devam ettiği göz önüne alındığında, Simmel’in “gitmeyen yabancı” vurgusu haklılığını göstermiştir (Simmel, 2009: 149). Suriye’deki iç savaşın sebebi, 15 Mart 2011’de, iktidara muhalif olan kesimlerin, 1963’ten itibaren ülkede tek başına iktidar olan Baas partisinin, 1973’ten sonra ise yönetimi devralan Esed ailesinin iktidardan uzaklaştırılması gerektiğini düşünmeleridir. Dare kentinde 15 gencin, duvarlara rejim karşıtı yazılar yazmaları ve yakalanmaları sonucunda işkence görmeleri, sokaklarda iktidar karşıtı eylemleri fitilleyen bir gelişme olarak tarihe geçmiştir.

Dünyada mülteciler göç ettikleri ülkelerde iyi karşılanmamakta, nefret temelli bir ötekileştirme ve olumsuzlamalara maruz kalmaktadır. Castles ve Miller, bu olumsuzlamaları şu şekilde belirtir:

Mültecilerin, göç alan toplumların belli kesimlerinin sert tepkisini çektiğini; göç sonucunun ağırlıklı olarak çok boyutlu toplumsal değişim ve ekonomik yapılanma olarak kendini gösterdiğini; hayat koşulları değişmekte olan insanların sıklıkla yeni gelenleri güvensizlik nedeni olarak algıladığını; toplumun yaygın algısının, bu insanların kendi mesleklerini aldıkları, ev fiyatlarını yukarıya çektikleri ve sosyal hizmetlere aşırı yük getirdikleri yönünde olduğunu; toplum tarafından işsizliğin, hastalığın ve suçun nedeni olarak görüldüklerini; toplumu huzursuz eden ve yabancı düşmanlığına yönelten konuların başında işini ve/veya gelir seviyesini kaybetme korkusunun geldiğini göstermektedir.(Castles, & Miller, 2008: 18-21)

Mültecilerin gittikleri ülkelerde ulaşım, barınma ve eğitim alanında problemler yaratacağı, yaşam standartlarını düşüreceği, etnik kökenleri itibariyle terörist saldırılarda bulunarak ülkenin güvenliği için ayrıca bir tehdit unsuru olacağı yönünde çeşitli spekülasyonlar yapılmaktadır (Türkoğlu, 2011: 110). Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye yönelik göç dalgasının devam etmesi ve zaman zaman medyaya yansıyan Suriyeli mültecilerle ilgili gasp, cinayet gibi haberler, bu türden endişelerin "Suriyelileri istemiyoruz, Suriyelileri sınır dışı edilsin" gibi etiketlerle dile getirilmesini beraberinde getirmektedir.

"Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri" başlıklı bir araştırmada, toplumsal, ekonomik, siyasi-güvenlik gibi açılardan, göçün yarattığı etkiler araştırılmıştır. Araştırmada "mültecilerle göç alan toplum arasında dil, kültür ve yaşam tarzı farklılıklarının uyumu zorlaştırdığı, çarpık yapılaşmanın arttığı, çocuk işçilerin yaygınlaştığı, demografik yapının değiştiği, Suriyelilerin yaşam koşullarının zorluğu ve eğitim imkânından faydalanmıyor olmasının uzun vadede suç oranlarındaki artış da dahil olmak üzere bazı sosyal sorunları beraberinde getirdiği" gibi toplumsal etkilerin söz konusu olduğu tespit edilmiştir. Bireysel tehditlere bakılacak olursa, sınır illerde resmi olmayan evliliklerin sayısında artış ve Suriyeli gelinlerden kaynaklanan boşanmaların yaygın olduğu, nüfusa kaydedilemeyen vatansız çocukların varlığı ve çok eşlilik, bölge halkının Suriyeli kadınlara nefret temelli yaklaşımlarına neden olmaktadır (Orhan ve Gündoğar, 2015: 6). Ekşi Sözlük, İnci Sözlük gibi sosyal ağlarda Suriyeli mültecilerin temsillerine yönelik yapılan araştırmada, Suriyeli mültecilere ilişkin sosyal temsillerin çoğunlukla olumsuz olduğu ve Türkiye'de barışa, ekonomiye ve geleceğe dair bir tehdit olarak algılandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Özdemir, & Öner-Özkan, 2016: 240).

2014 yılında Suriyeli mültecilerle ilgili yapılan bir başka araştırmada, %45,3'lük bir kesimin Türkiye ile Suriye arasında kültürel mesafe koyduğu, %72,5'i Suriyeli çocukların eğitimi konusuna sıcak baktığı, %70,8'inin Suriyeliler nedeniyle ekonominin zarar gördüğünü, %47,4'ü sürekli çalışma iznine ılımlı bakmadığı, %84,5'i vatandaşlık verilmesine sıcak bakmadığı, %62,3'lük bir kesim Suriyelilerin güvenlik riski oluşturduğu, toplumun yarısının Suriyelilerin ülkelerine dönmesini beklediği, %66,9 lük bir kesimin de Suriyelilerin Türk toplumuna uyum sağlayamayacağına inandığı sonucuna ulaşılmıştır (Erdoğan, 2014: 24-35). Suriyeliler yüzünden işsiz kalma, onların Türkiye'ye ekonomik yük oldukları ayrıca huzuru bozacakları kaygısının yüksek olduğu, Suriyelileri ötekileştiren bir bakış açısının yaygın olduğu da araştırma sonuçlarındandır. Rakamlara değerlendirildiğinde, Türk toplumunun Suriyeli mülteciler konusunda düşüncelerinin göç alan toplumların refleksleriyle örtüştüğü ve Suriyeli mültecilerin Türkiye'de tehdit olarak algılandığı görülebilmektedir. Böylece tehlikeli yabancı olarak görülen ve biz'in varlığına tehdit olarak algılanan Suriyeli mülteciler, kolaylıkla nefret söylemi üretiminin nesnesi olabilmektedir. Kuş'un Parekh'ten aktardığına göre, (2016), nefret söyleminin

üç ana karakteri bulunmaktadır. Birincisi birey ya da gruplar belirli özelliklere dayanarak yalnızlaştırılırlar. İkincisi, nefret söyleminin hedefindeki grup, arzulanmayan özelliklerle damgalanır ve üçüncüsü hedeflenen gurup sosyal ilişkilerin dışında tutularak toplumdan dışlanır. Buna göre Suriyeli mültecilere yönelik üretilen nefret söyleminin, bu üç temel karakter ile örtüştüğü söylenebilir. Birincisi Suriyeli mülteciler terörle ilişkilendirilmekte ve gittikçe yalnızlaştırıldıkları bir sürecin içine dâhil edilmektedirler. İkincisi, sosyal ağlarda mültecilere yönelik illegal göçmen, cihatçı, istilacı gibi tanımlamalar, Suriyeli mültecilerin etiketlenmesine neden olmaktadır. Üçüncüsü, yalnızlaştırılan ve etiketlenen Suriyeli mülteciler toplumdan dışlanmakta ve onlara yönelik üretilen nefret söylemi sıradanlaştırılarak kanıksanmaktadır.

Suriyelilerin savaş bitse dahi ülkelerine dönme ihtimalinin belirsizliği, dönmeyi düşünenlerin de sayıca az olduğu, nefret söylemi üretiminin nefret suçlarına temel teşkil ettiği göz önüne alındığında, mültecilerin topluma entegrasyon çalışmalarının önemi daha iyi anlaşılacaktır.

4. Twitter’da Örnek Analizlerin İncelenmesi

O’Reilly ve Milstein, *The Twitter Book*’ta, Twitter’ın dünyanın gerçek zamanlı gazetesi olduğunu belirtirler. Twitter’ın, ana akım medyadan on dakika kadar önce Temmuz 2008’de Los Angeles depremini duyurması ve ABD hava yollarına ait bir jetin Hudson Nehri’ne düşmesi fotoğraflarının Twitter’da paylaşılması, büyük olaylarda Twitter’ı küresel çapta önemli kılmıştır (O’Reilly ve Milstein, 2012: 13). Twitter, zamanla dünyadaki olaylara dair bilgi, haber ve fotoğrafları kullanıcıların arasında paylaşabileceği bir iletişim ortamı haline gelmiştir. Akıllı telefon aracılığıyla, Twitter kullanıcısı, dilediği zamanda, nerede olursa olsun, haber akışını takip edebilir, kullanıcılar ile diyalog halinde olabilir, herhangi bir konu hakkında yapılan tartışmalara katılabilir. Türkiye’de sosyal ağlar arasında Twitter’ın diğer ağlara göre daha çok haber alma amaçlı kullanıldığı ve “like, retweet, hashtag” gibi etkileşim yaratabilecek araçlar sayesinde kullanıcı sayısının giderek yükseldiği görülmektedir (Social Marketing Reports Turkey, 2019).

Bu çalışmada, araştırma kapsamında, sosyal medya platformlarından Twitter üzerinde, Suriyeli mülteciler olgusu bağlamında üretilen kullanıcı içeriklerinden, öteki, nefret ve otoriteryen kişilik söylemi içerdiği düşünülen gönderilere, Twitter arayüzünde yapılan tarama ile ulaşılmıştır. Söylem analizi için 1 Temmuz 2016-20 Şubat 2018 tarih aralıkları esas alınmıştır. Bu tarih aralıklarının belirlenmesinde, söz konusu dönem içerisinde Suriyelilere vatandaşlık haberlerinin medyada sıklıkla yer alması ve bu tarihler arasında uygulanan sınır ötesi hareketler belirleyici olmuştur. Gönderilerine ulaşılan Twitter kullanıcıları ile herhangi bir etkileşime girilmemiştir. Twitter gönderilerine, Twitter arayüzünde bulunan arama sekmesine, “anahtar sözcükler” ve “etiketler (hashtag)” girilerek, yapılan tarama sonucunda ulaşılmıştır. “Suriyeliler, Suriyeli mülteciler, Suriyeli sığınmacılar” sözcükleri, önünde etiket sembolü “#” olmadan arama sekmesine girilmiştir. Aynı şekilde arama sekmesine, önünde etiket sembolü “#” ile “suriyelilersınırdışıedilsin, ülkemdesuriyelistemiyorum” etiketleri yazılarak tarama yapılmıştır. Anahtar sözcük ve etiketlerin belirlenmesi için ön araştırma yapılmış ve Suriyeli mültecilerle ilgili Twitter’da kullanıcı içeriklerinin sıklıkla bu sözcük ve etiketleri içerdiği görülmüştür. Bu nedenle Twitter arama sekmesinde, bu sözcük ve etiketlerle veri taraması yapılmıştır. Arama yapılırken, gönderi sahiplerinin anonim ya da gerçek kişi olması doğrultusunda bir ayırım gözetilmemiştir. Taramada, 1 Temmuz 2016 tarihinden başlanarak, 20 Şubat 2018’e kadar olan gönderilerden toplamda doksan adet Tweet ekran görüntüsü alınarak, çalışmaya konu olan öteki, nefret ve otoriteryen kişilik analizine uygun şekilde kategorize edilmiştir. Doksan adet Tweet içerisinden, üç adet örnek grubun belirlenmesinde, basit rastlantısal örneklem yönteminden yararlanılmıştır. Bu yöntem, öğelerin rastlantısal çekilmesi ile sistematik bir yanılığın imkân tanımayışı ve bütün öğelerin eşit derecede seçilme şansı olmasından dolayı tercih edilmiştir (Böke, 2009) Söylem analizi için metnin bilgileri bir tablo ile verilmiş ve tablonun hemen altında gönderinin ekran görüntüsü de paylaşılmıştır. Çalışma kapsamında, Özer’in, van Dijk’tan alarak

düzenlediği çözümlene şablonu kullanılmıştır (Özer, 2009: 92). Bu bağlamda Tweet'ler, makro-mikro yapılar ve bunların alt basamakları altında çözümlenmiştir.

Anahtar sözcükler ve anahtar etiketlerle yapılan tarama sonucunda, Suriyeli mültecilerin Twitter'da "pis kokulu, Suriyeli gribi, dar kot giyen, jöleli saç" kimi olumsuz sıfatlarla ötekileştirildiği görülmüştür. Suriyeli mülteciler, Twitter'da "Taşlanmış dar kot, jöleli saç, etrafı kesen", ülkelerindeki savaştan kaçan, "Suriyeli gribi", "dilenci", "öküz anlayışsız" "aşırı üreme", "otobüste yer vermeyen" gibi nitelendirmelerle aşağılanmışlardır. Etnik açıdan, Suriyeli mültecilerin Arap olması dolayısıyla Türkiye'de Araplar için yaygın bir söylem olarak kullanılan "pis, yobaz" gibi sıfatlar Suriyeli mülteciler için kullanılmış, Araplara duyulan nefretin Suriyeliler aracılığıyla dile getirilmiştir. Bazı Tweet'lerde, gönderi sahibi düşüncesini desteklemek amacıyla, klişe bir ifade olarak "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur" sloganını paylaşmıştır. Arapların Türklere ihanet ettiği, Suriye'deki savaştan vatansız olmadıkları için kaçtıkları, sıklıkla yapılan vurgular arasındadır. Güvenlik açısından nefret söylemiyle ilgili olarak, Suriyeli mültecilerin tekinsiz görünümünden hareketle "terörist" olabilecekleri iddiası üzerinde durulmuş, Türkiye'deki Suriyelilerin çoğunun "tacizeci, katil, hırsız" olduğu yönünde suçlamalar dile getirilmiştir. Ekonomik açıdan geliştirilen söylemle ilgili olarak ise, Suriyelilerin Türkiye'de "bedava maaş, bedava eğitim, bedava yaşadıkları" ve işsizliğe neden oldukları, vergilerin onlara gittiği, kiraların arttığı, Türkiye'de "asalak" gibi yaşadıkları, "benim yurdumda benden rahat yaşayan" gibi içeriklerle ifade edilmiştir. Twitter'da Suriyeliler kendilerine yakıştırılan söylemlerle "öteki" olarak nitelendirilerek, hedef kitle haline getirilmeye çalışılmıştır.

Otoriteriyen kişilik söylemiyle ilgili, Frankfurt Okulu'nun üzerinde çalıştığı "Otoriter kişilik söylemi" temel alınmıştır. Otoriteriyen kişilikle ilgili, Adorno, Else Frenkel-Brunswik, Daniel J. Levinson ve R. Nevitt Sanford tarafından yürütülen çalışma, ideoloji, sosyal tutum, kişilikle açığa çıkan faşist ve antidemokratik eğilime sahip kişiliğin geniş bir araştırması olarak değerlendirilmektedir. Çalışmanın temel konusunun "otoriter insan tipi" ve bu araştırmanın da "sosyo-psikolojik" bir araştırma olduğu ifade edilmiştir (Özdemir, 2009: 71). Bu çalışmada, otoriteriyen kişiliğin belirlenimleri, "alışılmışa bağlılık, saldırganlık, otoriteye itaat ve otorite talebi, tehdit ve paranoya" gibi alt başlıklar altında incelenmiştir. Otoriter kişilik, Twitter'da, iktidara hesap sorma ve Suriyelilerin ülkeden gönderilmeleri gerektiği yoksa "onların çiğneneceği" gibi saldırgan üslupla kendini göstermiştir. Suriyeli mültecilerin Türkiye'de tehdit olarak algılanması, Suriyelilerin doğurganlık oranının artması sonucu Türkiye'nin tamamen Araplaşacağı ve bunun bir proje olduğu yönünde paranoyaya varan düşünceler otoriteriyen kişiliğin göstergeleri olarak yorumlanabilir. Suriyeli mültecilerle ortak kültüre sahip olunmadığı, devletin mültecilere karşı görevini yapması gerektiği, Suriyelilerin misafir gibi davranmaları gerektiği, nüfuslarının giderek artacağı ve ileride Türkiye topraklarına göz dikecekleri gibi söylemler de otoriteriyen kişilik çerçevesinde değerlendirilebilir.

4.1. Örnek Analiz:

Tablo 1: Örnek Tweet 1 ile İlgili Bilgiler

Tweet içeriği	Trablus'ta Yemen'de; TÜRK'Ü sırtından ilk vuran bu soysuz ARAPLAR Oldu #Suriyelilersınırdışiedilsin
Kullanıcı	Ö.T
Tarih	3 Temmuz 2017
Retweet	13
Favori	53
Yorum Sayısı	1
Takipçi Sayısı	4.224
Nefret Türü	Etnik Temelli Söylem

Şekil 1: Örnek Tweet 1 ile İlgili Görsel

Trablus' ta, Yemen' de ; TURK'ü sırtın dan ilk vuran bu soysuz ARAPLAR oldu !!!



4.1.1. Makro Yapı

4.1.1.1. Tematik Yapı

Twitter’da #suriyelilersınırdışiedilsin etiketiyle yapılan arama sonucunda örnek tweet’e ulaşılmıştır. Kullanıcıya göre, tarihte Araplar, Türk’e ihanet ederek soysuz olduklarını göstermiştir. Kullanıcı, gönderide bütün Arapları bu ihanete ortak olmakla suçlamaktadır. Etnik milliyetçi söylem, ataların günahını evlatlarının çekmeleri gerektiği ve ataların mizacının soy sürdüğünü vurgular. Gönderi sahibinin bu ideolojik düşünceye sahip olduğu iletiden anlaşılmaktadır. Tüm Araplara yönelik ihanet vurgusu ve “soysuz” suçlaması, gönderide nefret söylemi olduğunu göstermektedir.

4.1.1.2. Şematik Yapı

4.1.1.3. Gönderinin Anlatım Dili

Gönderinin dili ötekileştirici, kırıcı, ayrıştırıcı ve tahkir edicidir. Gönderinin bir arada yaşama ilkesini engelleyici bir içerikte olduğu söylenebilir.

4.1.1.4. Ardalan Bilgisi

Kullanıcının Arapları “ihanetle” suçlaması, Türkiye’de yerleşik Arap imajına dair algının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Arapların Türkiye’de “hain” olarak nitelendirilmesinin

temelinde, Mekke Şerifi Şerif Hüseyin'in 1916'da başlattığı isyanın büyük payı vardır. Birinci Dünya Savaşı'nda Şerif Hüseyin, bazı Arap kabilelerini kendi tarafına çekerek, savaşın ortasında İttihatçı yönetime isyan etmiştir (Çiçek, 2012: 170). Şerif Hüseyin'in isyanı, bazı kaynaklarda tüm Arapları temsil eden bir isyan hareketi olarak değerlendirilmiştir. Bu isyanın Arap milliyetçiliği ile ilişkisi oldukça tartışmalıdır. Mekke Emiri'nin Hicaz'daki otoritesinin sarsılmasından korktuğu için propaganda ve kendini korumak amacıyla Arap milliyetçiliğini kullanarak isyan çıkardığı yönünde değerlendirmeler bulunmaktadır (Çiçek, 2012: 175). Türkiye'de etnik milliyetçilik kodlarının yerleşmesinde referans olarak gösterilen bu olay, ileti sahibi tarafından kaynak gösterilmiştir. Tarihsel bilgiye dayalı olarak, ileti sahibi, Arapların "soysuz" olduğunu kanıtlamaya çalışmıştır. Arapların, Türklere ihanet ettiği düşüncesi, Araplara yönelik nefret söylemini güçlendirmektedir.

4.1.1.5. Bağlam Bilgisi

Gönderi sahibi, "Araplar" sözcüğü ile metonime başvurarak Suriyelilere gönderme yapmıştır. Ad aktarmasının kendisi, kullanıcının herhangi bir ırkı homojen olarak değerlendirdiğini ve ülkeden bağımsız olarak "Arap" kavramı ile Suriyelileri zihninde homojenize ettiğini göstermektedir.

4.1.2. Mikro Yapı

4.1.2.1. Sentaktik Çözümleme

Türk ve Arap ifadeleri, gönderide büyük harfle yazılmıştır. Bu yazım şekli, kullanıcının "ırk" temelli düşündüğünün bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Aynı zamanda Türk ile Arap arasındaki farklılıklara dikkat çekmeye çalışmaktadır. İmlada yeri olmayan üç ünlemi kullanarak Araplara yönelik nefretini dile getirmeye çalışmıştır. Tek bir cümleden oluşan gönderi, yüklemine göre fiil cümlesi ve kurallı cümledir. Gönderide aktif yapı kullanılmıştır.

4.1.2.2. Bölgesel Uyum

Paylaşılan tweet'te nedensel bir ilişkiden söz edilebilir. Arapların soysuz olmalarına referans olarak, Trablus'ta, Yemen'de Türk'e "ilk" ihanet edenin Araplar olması gösterilmektedir. Burada "ilk" vurgusu önemlidir. "Türkler Araplara ne yaparsa yapsın meşrudur çünkü ilk ihanet eden Araplardır" gibi bir anlam ortaya çıkmaktadır.

4.1.2.3. Kelime Seçimleri

Gönderide, Araplara yönelik "soysuz" nitelemesi yapılmıştır. Türk Dil Kurumu'na göre soysuz kavramı, kötü tanınmış, ahlâksız, soyunun özelliklerini yitirmiş anlamına gelmektedir. (Türk Dil Kurumu, 2018). "Soysuz" sözcüğünün güçlü bir hakaret anlamı içerdiği açıktır. Kullanıcı, bu ifadeyle, Suriyelileri hedef almakla birlikte, tüm Araplara duyduğu nefreti açıkça yansıtmıştır.

4.1.2.4. Retorik

Gönderide, kanıt niteliği taşıyan herhangi bir fotoğraf ya da inandırıcı bir bilgi bulunmamaktadır.

4.2. Örnek Analiz

Tablo 2: Örnek Tweet 2 ile İlgili Bilgiler

Tweet İçeriği	Taşlanmış daracık iğrenç bir kot, inek yalamış saçlar, pispis sırtıp etrafı kesen Suriyeli görmek istemiyoruz #ÜlkemdeSuriyeliİstemiyorum
Kullanıcı	R.A
Tarih	15 Şubat 2017
Retweet	50
Favori	153
Yorum Sayısı	1
Takipçi Sayısı	627
Söylem Türü	Öteki Söylemi

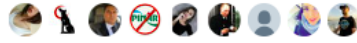
Şekil 2: Tweet 2 ile İlgili Görsel

Taşlanmış daracık iğrenç bir kot, inek yalamış saçlar, pispis sırtıp etrafı kesen Suriyeli görmek istemiyoruz!

#ÜlkemdeSuriyeliİstemiyorum

08:40 - 15 Şub 2017

50 Retweet 153 Beğeni



1

50

153

4.2.1. Makro Yapı

4.2.1.1. Tematik Yapı

İlgili gönderiye “#ÜlkemdeSuriyeliİstemiyorum” etiketiyle yapılan taramada ulaşılmıştır. Gönderi aracılığıyla, kullanıcı bütün Suriyelileri kategorize ederek dışlama yoluna gitmiştir. “Suriyeliler” ifadesi, “taşlanmış daracık iğrenç bir kot, inek yalamış saç ve pis pis sırtıp etrafı kesen” tipleri tanımlayan bir kavramdır. Böyle bir tanımlamayla, Suriyeliler ve “biz” arasına sınır koyarak, kullanıcı “biz-öteki” dikotomisini güçlendirmektedir. Ötekileştirme, Suriyeli mültecilere yönelik olumsuz özelliklerden hareketle gerçekleştirilmiştir. Bu tanımlama, bu kullanıcıya mahsus olmayıp, Twitter’da birçok paylaşımda karşımıza çıkmaktadır. Suriyeliler “jölleli saçlar, kadınlara sarkıntılık yapan tacizci tipler” olarak yorumlanmış ve bu savı desteklemek amacıyla Suriyelilerin sahilde çekildiği fotoğraflar paylaşılmıştır.

4.2.1.2. Şematik Yapı

4.2.1.3. Gönderinin Anlatım Dili

Kullanıcı, görgü kurallarından habersiz, kıyafet zevki bile olmayan, ilkel bir duruşa sahip biçiminde “Suriyeli”leri betimlemektedir. Suriyelilere yönelik ayrıştırıcı, aşağılayıcı bir anlatım benimsenen gönderide, betimleme bütün Suriyelileri kapsamaktadır.

4.2.1.4. Ardalan Bilgisi

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın, İçişleri Bakanlığı’nın Suriyeli mültecilere yönelik vatandaşlıkla ilgili çalışmalar başlattığını açıklaması üzerine Temmuz 2016’da mültecilere yönelik sosyal medyada linç başlatılmıştır. Suriyelilere vatandaşlık verilmesine karşı tepkiler “#ÜlkemdeSuriyeliİstemiyorum”etiketiyle Twitter’da paylaşılmıştır. Paylaşımın arka planında Suriyelilerle ilgili haberlerin de etkili olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin “Kayseri’de 3 Suriyeli tartıştıkları genci öldürmüş” başlıklı haberde, olayın gerçekleşme nedeninin yan bakma olduğu belirtilmiştir (<http://www.hurriyet.com.tr/kayseride-3-suriyeli>).

4.2.1.5. Bağlam Bilgisi

Gönderide, Suriyelilere duyulan öfke ve nefret açık bir biçimde yansıtılmıştır. Suriyeliler, “biz”im dışımızda, “biz”e hiç benzemeyen olarak, “pis pis sırtan, inek yalamış saçlarıyla” yaşam standartları kötü ve kültürel seviyeleri düşük insanlar olarak betimlenmiştir.

4.2.2. Mikro Yapı

4.2.2.1. Sentaktik Çözümleme

Tek cümleden oluşan gönderi yüklemine göre fiil cümlesi ve kurallı cümledir. Aktif çatılı bir cümledir.

4.2.2.2. Bölgesel Uyum

Cümlede açık bir neden- sonuç ilişkisinden söz edilemese de kullanıcının, “daracık iğrenç taşlanmış pantolon, inek yalamış saçları ve pis pis sırtarak taciz etmeleri” ifadesi Suriyelilerin ülkeden gitmeleri için gerekçe olarak gösterilmektedir. Bu gerekçeyle, Türk insanının bu özelliklere haiz olmadığı, dile getirilen ayırım ile ortaya konulmuştur. Gönderide “biz” olarak Türk’ün olumlu tanımlanması, öteki olan “Suriyeli”lerin olumsuzlanması yoluyla gerçekleştirilmiştir.

4.2.2.3. Kelime Seçimleri

Kullanıcının özellikle seçtiği “iğrenç, inek yalamış, pis pis sırtıp” ifadeleri aşağılayıcı ve ötekileştiricidir. “İnek yalamış saç” ifadesiyle, saçları jölenenmiş anlamı verilmek istenmiştir. Bu saç sitili, basitliği ve estetik zevkten yoksunluğu çağrıştırmaktadır. Gönderi genelinde seçilen sözcüklerle, kullanıcı Suriyelilere duyduğu nefreti açık bir biçimde yansıtmıştır.

4.2.2.4. Retorik

Kullanıcının giyim şekli, saç stili üzerinden betimlediği gönderide, Suriyelilere dair herhangi bir görsel paylaşımında bulunulmamıştır.

4.3. Örnek Analiz

Tablo 3: Örnek Tweet 3 ile İlgili Bilgiler

Tweet İçeriği	Öncelikle şnu blirtiyim... Reis Suriyeli Misafirlerimize sahip çıkıyorken, Aksini düşünen bizden değildir.... defolup gitsin.
Kullanıcı	S.
Tarih	7 Temmuz 2017
Retweet	77
Favori	153
Yorum Sayısı	1
Takipçi Sayısı	2.480
Söylem Türü	Otoriteye İtaat

Şekil 3: Örnek Tweet 3 ile İlgili Görsel

Öncelikle şnu blirtiyim...
Reis Suriyeli Misafirlerimize sahip çıkıyorken,
Aksini düşünen bizden değildir.... defolup
gitsin.

11:57 - 7 Tem 2017

77 Retweet 153 Beğeni



1 77 153

4.3.1. Makro Yapı

4.3.1.1. Tematik Yapı

“#Suriyeli” anahtar sözcüğüyle yapılan tarama sonucunda gönderiye ulaşılmıştır. İletide iktidarı temsil eden, kendisinden “Reis” olarak bahsedilen Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın görüşüne vurgu yapılmıştır. Suriyeli mültecilere vatandaşlık verilmesiyle ilgili bu tweet’in paylaşıldığı söylenebilir. Kullanıcı, Suriyeli mülteciler konusunda alınması gereken tavrı, otorite figürü Recep Tayyip Erdoğan ile ilişkilendirmiştir. “Suriyeli mültecilere Reis sahip çıkıyorsa, siz de sahip çıkmalısınız yoksa bizden değilsiniz” sözüyle, kullanıcı biz/öteki ayrımını güçlendirmiştir. “Otoriteye itaat” eğiliminin açıkça görüldüğü gönderide, kullanıcı “biz” ifadesiyle, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ı seven ve ona itaati benimseyenleri kastetmektedir.

4.3.1.2. Şematik Yapı

4.3.1.3. Gönderinin Anlatım Dili

Kullanıcı dışlayıcı, buyurgan ve ötekileştiren bir dil kullanmıştır. Kullanıcının, “kabile sadakati” temelli bir düşünce yapısı içinde olduğu, zihninde kategorize ettiği “kabile”ye dâhil olmayanları dışladığı görülmektedir.

4.3.1.4. Ardalan Bilgisi

İletinin Suriyeli mültecilere vatandaşlık verilmesi konusuyla ilgili olduğu söylenebilir. Hırsızlık, cinayet, darp gibi suçlara karıştığı düşünülen Suriyeli mültecilerle ilgili basına yansıyan haberlerin de bu iletinin paylaşılmasında rolü olduğu düşünülmektedir. 5 Temmuz 2017’de İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan basın açıklamasında, Suriyelilerin Türkiye nüfusu göz önüne alındığında, Türkiye’de işlenen toplam suçlara oranının, ülkedeki genel suçlara göre oranının çok az olduğu, Suriyeliler hakkında gerekli güvenlik soruşturması yapıldıktan sonra, “Geçici Koruma Kimlik Belgesi” verildiği, sokaklarda dilencilik yapanların çoğunun Suriyeli mülteciler olmadığı belirtilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017). Temmuz 2017’de Suriyelilerle ilgili gündemde olana meselelerden bir diğeri de vatandaşlık konusudur. “7 bin Suriyeliye vatandaşlık geliyor” başlıklı haberde, ilk aşamada 10 bin Suriyeliye, daha sonra 30 bin mülteciye vatandaşlık verileceği ifade edilmiştir (Babacan, 2017).

4.3.1.5. Bağlam Bilgisi

Kullanıcı, Suriyeli mülteciler konusunda “Reis” lakabıyla bahsettiği Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın yaklaşımını benimsediğini, “Reis Suriyeli mültecilere sahip çıkıyorsa herkesin sahip çıkması gerektiğini” belirtmiştir. Böylece otorite figüründen bağımsız bir şekilde bu konuda düşünce geliştiremediğini, otoriteye itaat eğiliminde bulunduğunu gönderi ile açık bir biçimde ortaya koymuştur. Kullanıcı, bu düşünceyi paylaşmayanların ülkeden gitmeleri gerektiğini ima ederek, faşist eğilim içinde olduğunu yansıtmıştır.

4.3.2. Mikro Yapı

4.3.2.1. Sentaktik Çözümleme

İki cümleden oluşan iletide ilk cümle isim cümlesi kurallı, ikincisi fiil cümlesidir. Yüklemin yerine göre kurallı cümledir.

4.3.2.2. Bölgesel Uyum

Gönderide nedensel ilişkiden söz edilebilir. Kullanıcı, Cumhurbaşkanı Erdoğan Suriyeli misafirlere sahip çıktığı için, herkesin sahip çıkması gerektiğini ifade etmiştir. Kullandığı otoriter anlatım dili ile gönderi sahibi, kendisinin de Suriyeli mültecilere sahip çıkma sebebi olarak, Recep Tayyip Erdoğan’ın onlara sahip çıkmasını göstermiştir.

4.3.2.3. Kelime Seçimleri

İletide, “şnu blirtiyim”, “defolup gitsinler”, “bizden değildir” gibi kalıp ifadeler, kullanıcının kaba, genelleyici ve şiddet yanlısı olduğunu göstermektedir. Seçtiği ifadeler kendinden farklı düşünenlere özgürlük hakkı tanımadığını ve “otoriteye itaat” eğilimi içinde bulunduğunu yansıtmaktadır. Otoritenin itaatin esas olduğunu delillendiren gönderi sahibinin, Arendt’in “düşünce yoksunluğu” olarak belirttiği duruma iyi bir örnek olduğu söylenebilir. Gönderide “Reis” lakabının kullanılması Erdoğan’a olan hayranlığı yansıtmaktadır. Reis lakabını birçok kullanıcının Twitter’da kullandığı görülmüştür. Erdoğan’dan “Reis” olarak söz edilmesinin gerekçesini, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, “Bugün bu genç parti, ülkenin de Dünya’nın kaderini şekillendiriyor. Bu son derece önemli. Buradaki konuşmalar beni 80’li yıllara götürdü. O zamanlar İstanbul’da başımızda bir reis vardı. Bu reis, şu anda ülkenin ve Dünya’nın kaderine önemli katkılarda bulunuyor ve şekillendiriyor. ULUÇ REİS, BARBAROS REİS ve TAYYİP REİS" Bu reis, aynı zamanda tarihimizdeki önemli reislerden de bir tanesi. Uluç Reis gibi, Barbaros Reis gibi. Onunla çok önemli çalışmalar yaptık" sözleriyle açıklamıştır (<http://www.ensonhaber.com/Politi/erdogana>).“Tayyip nasıl Reis oldu?” başlıklı analizde, Erdoğan’ın 2012-2014 yılları arasında “fenomenleşme” yolunda hızla ilerlediği, orta yaş ve üstü ona “Tayyip” diye hitap ederken, ustalık dönemi kavramına atıfla “Usta” ya da “Reis” gibi tanımlarla otuz yaş altının hitap ettiği belirtilmektedir (Kaplan, 2014).

4.3.2.4. Retorik

Gönderi sahibi, fotoğraf ya da herhangi bir veriye referansta bulunmamıştır.

5. Sonuç

Sosyal medya kullanıcının “öteki”ne karşı olumsuz duygu ve düşüncelerini aktarmasına elverişli bir ortam olarak, kötülüğün kanıksandığı ve giderek doğal bir olgu olarak yaklaşım sergilendiği bir mecra olarak değerlendirilebilir. Kötülük durumları bireyin kendisinden doğmakla birlikte, sosyal medya sahip olduğu özellikleri gereği, kötülüğün “söylem” biçimiyle kendini ortaya çıkarmasına imkân tanımaktadır. Bu bağlamda özellikle nefret söylemi gibi “öteki”ni dehumanize etme, düşmanlaştırma, değersizleştirme gibi amaçlara hizmet eden olumsuz söylem türleri, sosyal ağlarda hızlı bir biçimde yayılım imkânına sahiptir. Konvansiyonel medyaya göre sosyal medyada denetimin zorluğu, cezai yaptırımların kısıtlılığı gibi sebepler, burada yaygın olarak üretilen olumsuz söylem türlerinin önlenmesini zorlaştırmaktadır. Bu söylem türleri, internet ortamında dolaşıma girerek, zamanla nefret suçlarına kaynak teşkil etmektedir.

Sosyal ağlarda yüz yüze iletişimin yokluğunun getirdiği sorumsuzluk ve anonim kimliklerle paylaşımın imkânı gibi nedenler, bu mecrada kötülüğün var olma potansiyelini etkilemektedir. Kullanıcıların daha çok gündem hakkında görüş bildirmek amacıyla kullandığı, daha politik bir mecra olarak kabul edilebilecek Twitter’ın “retweet, like, hashtag” gibi özellikleri, kötülüğün yayılımını kolaylaştırmaktadır. Veri toplama aşamasında okunan pek çok içeriğin hemen hemen aynı olması, benzer ifadelerin kullanılması, sosyal medyanın “belirli eğilimler yaratma ve yayma” yönünü açıkça yansıtmaktadır. Twitter’da kullanıcı içeriklerinin klişe ifadeler içermesi (Türk’ün Türk’ten başka dostu yoktur gibi), sıradanlığı ve yüzeysel oluşu, Arendt’in kötülükle ilişkilendirdiği düşünme yoksunluğunun göstergesi olarak yorumlanabilir.

Konvansiyonel medyada haber olan bir olay, Twitter’da “trending topics” listesine girebilmekte, hızlı bir şekilde ve anında tartışmalar başlatılarak, kullanıcılar arasında fikir çatışmaları ve kutuplaşmalar yaşanabilmektedir. Bu bağlamda ağın geniş kitlelere mesaj ulaştırabilme özelliğinin, dezavantaja dönüştüğü görülebilmektedir. Twitter’da timeline’da hızlı bir akışın gerçekleşmesi ve bir olaya anında yorum yapabilme imkânı, bireyi düşünmeden yorum yapmaya yöneltebilmektedir. Böylece kullanıcılar fanatik bir biçimde karşı oldukları düşünceleri öfke ve saldırganlıkla dile getirerek, nefret söylemi üretiminde bulunabilmektedir. Sosyal ağ tek başına bu söylemin üretimi ve suçların işlenmesinde sorumlu olmasa bile, söylemin dolaşıma girmesi ve suça kaynaklık etmesi yönüyle etkin bir araç olarak değerlendirilebilir. Sosyal medyanın bireyi içerik üretmeye teşvik etmesi ve ortamın denetlenmesinin zorluğu, nefret söylemi üretimi ve yayılımının sosyal ağlarda kolaylıkla kendini göstermesine yol açmaktadır. Kullanıcılar nefret ettiği bir gruba yönelik anti gruplar açarak, olumsuz düşüncelerini saldırganca dile getirebilmektedir. Türkiye’de en çok nefret söylemi üretimine maruz kalan topluluk olarak Suriyeli mültecilere yerli halkın tepkisinin giderek büyümesinde de sosyal ağların etkili olduğu söylenebilir. Türkiye’de Suriyeli mülteciler, halk tarafından “tehlikeli yabancı” olarak algılanmakta; işsizlik, kira artışı, hastalıklar dahil pek çok olumsuzluk Suriyeli mültecilerle ilişkilendirilmektedir. Mülteci açısından bakıldığında, manzara daha karmaşıktır; ülkesini terk etmek zorunda kalan, pek çok zorluk belirsizlikle karşı karşıyadır. Mülteciliği deneyimleyen biri olarak Arendt “Biz Mülteciler” isimli makalesinde, mültecinin içinde bulunduğu durumu çarpıcı bir dille betimler: “Evimizi kaybettik, yani günlük yaşamın aşinalığımızı. İşimizi kaybettik, yani bu dünyada bir işe yaradığımızı dair inancı. Dilimizi kaybettik, yani tepkilerin doğallığımızı, jestlerin basitliğini, duyguların serbestçe dışavurumunu” (Arendt, 2017).

Bu çalışma sosyal medyanın katılımcı, etkileşimli ve yeni bir kamusal alan olma potansiyelini yücelten kimi iyimser yaklaşımların aksine, eleştirel bir yaklaşımla bu mecranın yapısı gereği kullanıcıda düşünme yoksunluğuna neden olabilecek yönleriyle, kötülüğün yayılımı ve kanıksanmasındaki rolüne dikkat çekmektedir. Arendt’in politik düşünceleri bağlamında yeni

medyaya yaklaşımın, literatüre katkı sağlayacağı ve onun “bir arada yaşama”nın imkânına yaptığı vurguyu yeniden anımsatmanın, dijital çağ için önemli olacağı düşünülmektedir. İleride yapılacak çalışmalarda nitel bir yöntem olarak söylem analizinin yanı sıra, sosyal ağ analizi ve içerik analizi gibi yöntemler aracılığıyla, Twitter ve diğer sosyal ağlar üzerinden Arendt’in politik kavramları bağlamında kötülüğün farklı bakış açılarıyla irdelenmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Arendt, H. (2012). *Kötülüğün sıradanlığı: Adolf Eichmann Kudüs'te* (Ö. Çelik, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Arendt, H. (1971). Thinking and moral considerations: A lecture. *Social Research*, 38 (3), 417-446.
- Arendt, H. (1981). *The life of the mind thinking* (M. McCarthy, Ed.). ABD: Harvest Book.
- Arendt, H. (2013). *İnsanlık durumu* (B.S. Şener, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arendt, H. (2018). *Sorumluluk ve yargı* (M. Serin, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Arendt, H. (2017). *Biz mülteciler* (E. Üngür, Çev.). <https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya-forum/2017/04/29/biz-multeciler/> adresinden erişildi.
- Babacan, N. (2017). *7 bin Suriyeli'ye vatandaşlık geliyor*. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/7-bin-suriyeliye-vatandaslik-geliyor-40514176> adresinden erişildi.
- Başaran, E. (2011). *Özgürlükler twit'le gelmez: Siber-ütopyacığa karşı siber-realizm*. <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ezgi-basaran/ozgurlukler-twitle-gelmez-1041390/> adresinden erişildi.
- Bauman, Z. (2014). *Akışkan modern dünyadan 44 mektup* (P. Sıral, Çev.). İstanbul: Habitus Kitap.
- Benhabib, S. (2006). Arendt's Eichmann in Jerusalem. In D. Villa (Ed.), *The Cambridge companion to Hannah Arendt* (pp. 65-85). Cambridge Companions Online: Cambridge University Press.
- Berktaş, F. (2012). *Dünyayı bugünde sevmek: Hannah Arendt'in politika anlayışı*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bernstein, R.J. (2010). *Radikal kötülük: Bir felsefi sorgulama* (N. Erdoğan & F. Deniztekin, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Binark, M. (2007). Yeni medya çalışmalarında yeni sorular ve yöntem sorunu. M. Binark (Der.), *Yeni medya çalışmaları içinde*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Binark, M., & Çomu, T. (2012). *Sosyal Medyanın nefret söylemi için kullanılması ifade özgürlüğü değildir*. <http://yenimedya.wordpress.com> adresinden erişildi.
- Castles, S. & Miller, J. M. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri* (İ. Akbulut & B. Bal, Çev.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Curran, J. (2012). *Reinterpreting the internet*. In J. Curran, N. Fenton & D. Freedman, (Ed.), *Misunderstanding the internet* (pp. 3-31). New York: Routledge.
- Çelik, K. (2014). Kötülüğün felsefesi: felsefi tecrübeye kötülük sorunu ve kötülüğü haklılaştırma olarak teodise. *The Journal of Academic Social Science*, 2(6), 155-182.
- Çiçek, M.T. (2012). Erken Cumhuriyet dönemi ders kitapları çerçevesinde Türk ulus kimliği inşası ve Arap ihaneti. *Divan Disiplinlerarası Çalışmaları Dergisi*, 17(32), 169-188.

- Dirini, İ. (2010). Okur yorumlarıyla yeniden üretilen nefret söylemi. T. Çomu (Der.), *Yeni medyada nefret söylemi içinde* (ss. 55-93). İstanbul, Turkey: Kalkedon Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyasi Araştırmalar Merkezi.
- Erdoğan’a Neden Reis Deniyor? <https://www.ensonhaber.com/Politika/104808/erdogana-neden-reis-deniyor.html> adresinden erişildi.
- Güleç K. (2015). *Frankfurt okulu: Eleştiri, toplum ve bilim*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Han, B.C. (2017). *Şiddetin topolojisi*. (D. Zaptçıoğlu, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kaplan, H. (2014). *Tayyip nasıl reis oldu?* <https://www.sabah.com.tr/aktuel/2014/03/17/tayyip-nasil-reis-oldu> adresinden erişildi.
- Kayseri’de Cinayet İşleyen 3 Suriyeli, 3 Adliyede (2017). <http://www.hurriyet.com.tr/kayseride-cinayet-isleyen-3-suriyeli-3-adliye-40367866> adresinden erişildi.
- Kristeva, J. (2012). *Kadın dehası: Hannah Arendt* (Z. M. Oğur, Çev.). İstanbul:Pinhan Yayıncılık.
- Kuş, O. (2016). Dijital nefret söylemini anlamak: Suriyeli mülteci krizi örnek olayı bağlamında BBC World Service Facebook sayfasına gelen yorumların metin madenciliği tekniği ile analizi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 51, 97-121.
- Lovink, G. (2017). *Sosyal medyanın dipsiz kuyusu*. (D. Esen, Çev.). İstanbul: Otonom Yayıncılık.
- McLuhan, M. (1964). *The medium is the message*. <https://web.mit.edu/allanmc/www/mcluhan.mediummessage.pdf>, adresinden erişildi.
- Morozov, E. (2011). *The net delusion*. NewYork: PublicAffairs.
- O’Reilly T., & Milstein, S. (2012). *The Twitter book*. USA: O’Reilly Media.
- Orhan, O., & Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye etkileri*. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi ve Tesev İş Birliği, (Rapor no. 195). https://www.tesev.org.tr/wpcontent/uploads/rapor_Suriyeli_Siginmacilarin_Turkiyeye_Etkileri.pdf adresinden erişildi.
- Özdemir, İ. (2009). Okur yorumlarında otoriter eğilimler: Diyarbakır olaylarına ilişkin haber yorumları üzerine bir inceleme. *Kültür ve İletişim Dergisi*, 12(1), 65-93.
- Özdemir, F., & Öner-Özkan, B. (2016). Türkiye’de sosyal medya kullanıcılarının Suriyeli mültecilere ilişkin sosyal temsilleri. *Nesne Psikolojisi Dergisi*, 4(8), 227-245.
- Pettman, D. (2017). *Sonsuz dikkat dağınıklığı* (Y. Çetin, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Richardson, J.E. (2007). *Analysing newspapers: An approach from critical discourse analysis*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Simmel, G. (2009). *Bireysellik ve kültür* (T. Birkan, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Social Marketing Report Turkey. (2019). <https://www.socialbakers.com/resources/reports/turkey/2019/july/> adresinden erişildi
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2017). *Basın açıklaması*. <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017> adresinden erişildi.
- Toker, N. (2006). *Hannah Arendt’te politik sorumluluk ve yurttaş sorumluluğu*. <https://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/1004/hannah-arendt-te-politik-sorumluluk-ve-yurttas-sorumlulugu#.XXJbyi3BJQI> adresinden erişildi.

- Türk Dil Kurumu Sözlük, (2018). <https://sozluk.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Türkoğlu, O. (2011). Mülteciler ve ulusal & uluslararası güvenlik. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 101-118.
- van Dijk, T. (2003). *Söylem ve ideoloji: Çok alanlı bir yaklaşım* (B.Çoban & Z. Özarlan, Çev.). İstanbul: Su Yayınları.
- Yanık, A. (2017). Sosyal medyada yükselen nefret söyleminin temelleri. *Global Media Journal TR Edition*, 8(15), 64-383.
- Young-Bruehl, E. (2012). *Hannah Arendt: Dünya aşkıyla* (A.Selman, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.